محترم دکتوربصیر رنجبر

په افغانستان کې سولې ته د لاسرسی په موخه

د یوې عادلانه او قانوني لارې طرحه

مرغومی ۱۳۹۹,۲۹

په اوسني ډیر ستونزمن اوبحراني چاپیریال کې زمونږ کړیدلي او بې پناه خلک له خورا زیاتو کړاوونو لکه : وزګارۍ او ټولنیزه بیوزلي، بې پولي فساد، پراخې بې عدالتۍ او قانون ماتوني، بې امنیتی، پراخ نه مصئونیت او لا سربېره پر دې د ګُرونا ویروس له بلا سره لاس او ګرېوان دي. په دغسې یوه ناورین کې دوی د جګړې د پای او د سولې راتلو په هیله، په قطر کې د افغانانو تر منځ خبرواترو پایلو ته سترګې په لاره دي چې ګوندې د سولې له راتګ سره د دوی د غم پیټی یو څه سپک شي. خو په خواشینۍ سره

طرحِ یک راه حلِ عادلانه و قانونی

برای دسترسی به صلح در افغانستان

۲۹ جدی ۱۳۹۹

در شرایط بسیار دشوار و بحرانئ امروزی مردم ستمدیده و بی پناه ما با مصیبت های مدهش و نهایت زیانبار اعم از بیکاری و فقرِ تقریبن همگانی، فسادِ بیحد و مرز، بیعدالتی و قانون شکنی های گسترده، عدم مصئونیت و بی امنیتئ فراگیر و مزید بر آنها با آفتِ ویروسِ همه گیرِ کرونا، دست و گریبان اند. در میان این همه مصایب چشم امید شان را به خاطر ختم جنگ و تأمینِ صلح به نتایج مذاکرات بین الافغانی در قطر دوخته اند، تا باشد که با آمدن صلح کوله بار غمهای شان اندکی سبکتر گردد.

د پردیو له خوا د افغاتانو له مالکیت نه د سولې د بهیر د غلا کولو هڅې او د دواړو خواو په غوښتنو او دریځونو کې ماهوی توپیر, هغو په زړه پورو پایلو ته چه د خلکو د پراخو پرګنو له ګټو سره اړخ ولګوي, لاس رسي ډېر پیکه کوي.

پرته ستونزه

دلید لورو توپیر

-د افغانستان ولسمشر ډاکتر اشرف غني او د هغه پلَویان وایي چه باید د هیواد په کچه تلپاتې اوربند تینګ شي، طالبان وسله پر ځمکه کېږدي او په ټولنه کې راګډ شي، دعادی ژوند په ترڅ کې په قانوني او سیاسي فعالیتونو لاس پورې کړي، په هغو ټاکنوو کې چه د قانون پر بنا په لار اچول کېږي ونډه واخلي او له دیموکراتیکو لارو نه د هیواد د رهبرئ مقامونو ته ځان ورسوي. دوی چې ځانونه د دیموکراسی لارویان او د وروستیو کلونو د لاسته راوړنو ملاتړي بولي تاکید لري چې له دې پرته به جګړې ته دوام ورکړي او د افغانستان وسلوال ځواکونه د دې توان لری چه طالبان مات کړي او ویې ځپي.

اما بدبختانه آهنگ نامرغوب جریانات در این ارتباط، تلاش بیرونی ها برای بیرون کردن پروسه صلح از مالکیت افغان ها و تفاوتهای ماهوی در متن خواست ها و مواضع دو طرف، امیدواری دسترسی به نتایج مطلوب و سازگار با منافع توده های وسیع مردم را خیلی کمرنگ می سازد.

مشکل موجود

تفاوت نظرها

-داکتر اشرف غنی رئیس جمهور افغانستان و هوادارانش معتقدند که باید آتش بس سراسری و پایدار برقرارگردد و طالبان اسلحه را بر زمین گذاشته به جامعه بپیوندند، در روال عادی زندگی به فعالیتهای قانونئ سیاسی بپردازند، در انتخاباتی که در مواقع قانونی دایر خواهند شد اشتراک ورزند و از راه های قانونی و دموکراتیک به مقامات رهبرئ کشور دست یابند. اینها که خود را پیروان دموکراسی و مدافع دستاورد های سالهای اخیر می دانند ، تاکید می کنند که در غیر آن به جنگ ادامه

خو دا دریځ طالبانو ته په هېڅ ډول د منلو وړ نه دی او د ولسمشر زیات مخالفین یې هم نه مني.

-طالبان بیا ځان د جګړې ګټونکي ګڼي او مدعي دي چې د امریکا متحده ایالتونو سره هوکړه لیک دا بیانوي چې ګواکې دوی امریکا, ناټو او تر څلوېښتو ډېر هېوادونه چې پر افغانستان یې یرغل کړی په ګونډه کړي او وتلو ته اړ ایستلي دي. نو اوسنَی لاس پوڅی او بې ځواکه دولت په آسانۍ سره له خپلې لارې لرې کولای او د خپلې خوښې اسلامي نوی دولت قدرت ته رسولی شي. هغوی تاکید کوي چې خپلو موخو ته تر رسېدو پورې به په هېڅ صورت اوربند نه مني او «جهاد» به نه دروي. هغوی زیاتوی که د دې خبرواترو په ترڅ کې د هغوی شرطونه و نه منل شي او دولتي ځواک په سوله ایزه توګه دوی ته و نه سپارل شي دا موخه به د جګړې او وژنو له لارې لاس ته راوړي.

د طالبانو دا دریځ چې د دیموکراسۍ او د هیواد د اساسي قانون خلاف دی، د نظام د ثبات ساتلو پلویانو(ډاکتر اشرف غني، د هغه ملاتړو، د

خواهند داد و نیروهای نظامیٔ افغانستان توانائی آنرا دارند که طالبان را شکست دهند و سرکوب نمایند.

این نوع موضعگیری برای طالبان بصورت قطعی قابل پذیرش نیست و عدهٔ زیاد از مخالفین رئیس جمهور نیز با آن موافق نیستند.

-طالبان خود را فاتح میدان دانسته و ادعا دارند که توافقنامهٔ اخیر شان با ایالات متحدهٔ امریکا مبین آن است که آنها امریکا ، ناتو و بیشتر از چهل کشوری را که بر افغانستان تجاوز کرده اند به زانو دراورده و وادار به خروج از این کشور نموده اند، لذا دولتِ دست نشانده و ناتوان کنونی را بسادگی می توانند از جلوِ خود بردارند و دولت جدید اسلامیٔ دلخواه خود را به قدرت برسانند. آنها تأکید می کنند که تا رسیدن به اهداف خویش اتش بس را به هیچ وجه نمی پذیرند و «جهاد» را متوقف نمی کنند. آنها علاوه می کنند که اگر در طیِ این مذاکرات شرایط آنها پذیرفته نشود و قدرت دولتی بصورت مسالمت

ټولنې روڼ اندو او مدني نړۍ) ته د منلو وړ نه دی.

-ډېرَی په اصطلاح سیاسي او جهادي مشران چې هڅه کوي له دې ډېرو خړو اوبو څخه په خپله ګټه کبان ونیسي, له پاکستان سره په همغږۍ د لنډ مهاله حکومت طرحه وړاندې کوي، څو وکولای شي په دې توګه واک ته لار ومومي او ځپلې ګټې او شتمنۍ خوندي کړي. دغه، د اساسي قانون خلاف وړاندیز، د تېرې لمریزې اویایمې لسیزې د ځواک دتشې, د مرکزي حکومت د نه شتون او د

جهادي مشرانو تر منځ خونړیو شخړو او ځپړو ترخو تجربو ته په کتو، د خلکو د هرکلي وړ نه ګرځي او څنګه چې ښکاري طالبان هم دې وړاندیز ته زړه نه ښه کوي او د خپلو خبرو په آجندا کې یې نه دی نیولی.

پورتنیو په ګوته شویو واقعیتونو ته، چې ډېر په لنډیز سره وړاندې شول، په پام لرنې سره, دې نتیجې ته رسېږو چې که د دوحې خبرې اترې په اوسنۍ بڼه او په اوسنیو دریځونو سره دوام

آمیز به آنها انتقال نیابد ، این مأمول را از طریق جنگ و کشتار بدست خواهند آورد.

این موقفِ طالبان که مغایر با دموکراسی و قانون اساسی کشور است برای جانبداران حفظ ثبات نظام (داکتر اشرف غنی، هوادارانش، عناصر آگاهِ جامعه و جهان متمدن) پذیرفتنی نیست.

-شمار قابل ملاحظۀ باصطلاح سیاسیون و رهبرانِ جهادی که تلاش می کنند از این آبِ بشدت گل آلود بنفع خود ماهی بگیرند، با همصدایی با خواست پاکستان طرح حکومتِ مؤقت را پیش می کشند، تا توانسته باشند از این طریق به قدرت راه یافته ثروتها و منافعِ خود را حفظ کنند.

این پیشنهادِ خلاف قانون اساسی و بنیاد برانداز، با وجود آنکه امریکا و پاکستان نیز آنرا برای رسیدن به اهداف شان مناسب می دانند، با در نظرداشتِ تجاربِ بسیار تلخ از خلای قدرت، عدم موجودیت حکومت مرکزی و زد و خوردها و کش مکش های خونین بین رهبران جهادی در

وکړي، نه یوازې د تمې وړ پایلو ته نه رسېږي بلکه کېدای شي چه حالات نور هم خرپېږ او بحراني کړي.

د حل لار

د دې کړکېچ د حل او د تَمې وَړ یوې پایلې ته د رسېدو په خاطر وړاندیز کوم چې:

دا خبرې اترې دې، د هیواد او د خلکو د پراخو پرګنو حیاتي ګټو ته په کتو، په دریو ډېرو مهمو ټکو متمرکزې شي:

-1په هېواد کې د سرترسره او ټل پاتې اوربند ټینګول.

-2د ټولټاکنو د یوه پیاوړي پوره واک لرونکي او ټول شُموله یا بیطرفه کمیسیون منځ ته راوړل.

-3د هر ډول درغلۍ څخه پاک، عادلانه، رڼو او دیموکراتیکو ټاکنو د بهیر د یوه دقیق او هراړخیز میکانیزم سمبالول.

په دې توګه د صادقانه، زړه سوانده،او له اخلاصه ډکو مَرَکو په پایله کی چې یوائې او

سالهای هفتاد خورشیدی، مورد استقبال مردم قرار نمی گیرد. از قرار معلوم طالبان هم به آن تمایلی ندارند و در فهرست آجندای پیشنهادی شان وجود ندارد.

با توجه به واقعیت های فوق الذکر ، که بسیار بصورت مختصر ارائه شد ، به این نتیجه می رسیم که مذاکرات دوحه اگر به شیوهٔ فعلی و با موضعگیریهای کنونی دنبال شود نه تنها به نتایج مطلوب نمی رسد بلکه امکان دارد اوضاع را بارها وخیم تر و بحرانی تر سازد.

راه حل

به منظور حل این مَعضل و رسیدن به یک نتیجهٔ دلخواه پیشنهاد می کنم که:

این مذاکرات بائیست ، با توجه به منافع حیاتئ میهن و توده های وسیع مردم ما ، روی سه موضوع بسیار با اهمیتِ ذیل متمرکز شوند:

-1تأمین آتش بسِ سراسری و پایدار در کشور.

-2ایجاد یک کمسیونِ همه شمول (یا بیطرف) ، با صلاحیت و نیرومندِ انتخابات.

يواځې د لوی خدای رضا او ټولنيزې ګټې په پام کې ولري لاندنيو لاسته راوړنو ته بايد ورسيږو:

تر هر څه د مخه دې جګړې او وينې تويولو ته د پای ټکی کېښودل شي او سوله دې تامينه شي. ورپسې دې د ټاکنو ځواکمن او په رښتيا خپلواک كميسيون، چه د ټولو اړوندو خواوُ په پوره هوكړې سره جوړيږی، د شپږو مياشتو تر يوه كال په موده كې، د دولتی ځواک ټولو ټاكنوړو بنسټونو ته، لکه د ولسواليو شوراګانو، ولايتي شوراګانو، ملی شورا، ښاروالیو او ولسمشرۍ ټاکنې ترسره کړي. په کميسيون کې بايد د ځينو موتبرو بهرنيو سازمانونو آستازی هم ورګډ شی او ټاکنې دې د متحده ملتونو د سازمان تر کلکې څارنې لاندی تر سره شي. هيچا او هيڅ ارګان ته دې، د دولت په شمول، د لاس وهنې اجازه ورنکړای شي او د درغلۍ او لاس وهنې د مخنيوي ټولې عملي لارې چارې دې وپلټل او وکارول شي. د درغلۍ د له منځه وړلو او محدودولو په خاطر د پرمختللو برېښنايي وسايلو څخه په سمه او حرفوي بڼه کار واخيستل شي. د دوستو هيوادونو او نړيوالو سازمانونو مالي او

3- ترتيبِ يک ميکانيزم دقيق و همه جانبهٔ پروسهٔ يک انتخاباتِ دموکراتيک، شفاف، عادلانه و عاری از هر نوع تقلب.

بدين ترتيب در نتيجهٔ يک مذاکرات صادقانه، دلسوزانه و اخلاصمندانه که در آن تنها و تنها رضای خداوند متعال و منافع همگانی مردم مد نظر باشد، بايست به دست آوردهای ذيل نايل آمد:

نخست از همه به جنگ و خون ريزی نقطهٔ پايان نهاده و صلح تامين گردد. سپس کمسيونِ واقعن مستقل و نيرومند انتخابات که به اشتراک و توافقِ کامل همه طرف های ذيدخل تشکيل می شود، در ظرف شش ماه تا يکسال انتخاباتِ تا حد امکان دموکراتيک را برای تمام نهادهای انتخابی اعم از شوراهای ولسوالی، شوراهای ولايتی، شورای ملی، شاروالی ها و رياست جمهوری، برگزار نمايند.

در کمسيون بايد نمايندگان سازمانهای خارجی نيز شامل شوند و انتخابات در تحت نظارت جدئ سازمان ملل متحد صورت گيرد. به هيچ

تخنیکي مرستې دې جلب او اړونده اداره دې، د یو ضربتي کار په لړ کې ټولو افغانانو ته برېښنايي تذکرې ووېشي.

دولت او د هغه ټول اړوند ارګانونه دې د ټاکنو تر پایه خپلو دندو ته په عادي او جدي توګه دوام ورکړي خو د ټاکنو د خپلواک کمیسیون په چارو کې دې هېڅکله او په هېڅ مخ لاس وهنه نه کوي.
د ټاکنو په پای او د بریالیو کسانو پر دندو ګمارېدلو وروسته دې قانوني لویه جرګه راوبلل شي تر څو د افغانستان د خلکو قانوني استازي د هیواد راتلونکی برخلیک وټاکي.

زما په آند, د دېرو ستونزو سره سره چې په تطبیق کې یې موجود دي, په جګړه ځپلي افغانستان کې د امنیت او د سولې د تامین دغوټې د پرانیستو روغه او اصولي لاره همدا ده، ځکه چې:

-تر هرڅه لومړی, د هیواد اوسنی اساسي قانون چه د لويې جرګې له خوا تدوین او تصویب شوی دی او هېڅ بل مقام یې د ماتولو واک نه لري، تر پښو نه لاندې کېږي.

کس و هیچ ارگان، به شمول دولت، اجازهٔ کوچکترین مداخله داده نشود. باید تمام راه های عملئ جلوگیری از مداخله و تقلب جستجو و بکار گرفته شود. برای محدود ساختن هرچه بیشتر امکانات تقلب، از وسایل پیشرفتهٔ الکترونیک بصورت سالم و حرفوی استفاده بعمل آید و ادارهٔ مربوطه با یک کار ضربتی تذکره های الکترونیک را به تمام افغانها توزیع نماید. کمک های مالی و تخنیکئ کشورهای دوست و سازمانهای بین المللی جذب شود.

دولت و تمام ارگانهای مربوط آن، امور محولهٔ خویش را تا ختم انتخابات و اعلان نتایج آن بطور عادی و با جدیت بیشتر انجام دهند ولی به هیچوجه در کار کمسیون مستقل انتخابات مداخله نکنند.

پس از پایان انتخابات و اشغال وظایف مربوطه توسط افراد منتخب، لویه جرگهٔ قانونی دعوت شود تا نمایندگان قانونئ مردمِ افغانستان سرنوشت آیندهٔ شان را رقم زنند.

میزان مقبولیت این طرح

-دا ډول کړنه د ډاکټر اشرف غني او د هغه د پلویانو له دریځ سره، چې پر اساسی قانون او د خلکو منتخبو کسانو ته د واک پر سپارلو ټینګار کوي، په مخالفت کې نه ده او هغوی یې د نه منلو لپاره کلک دلایل نه لري.

-طالبان او د هغوی خواخوږي چې د ولسمشر، د پخلاینې عالي شورا او د دولت له مَرَکچي پلاوي سره مخالف دي، د دې تګ لارې په منلو سره دا امکان لاس ته راوړي چې د ډاکټر اشرف غني د جمهوري ریاست د دورې تر پایه سترګې په لاري پاتې نه شي، بلکې په هغو ټاکنو کې د ګډون په مټ, چې پخپله یې په سمبالولو، مشرۍ او نظارت کې ونډه لري، د خلکو په رایو، چې دوی یې د پَلَوي او استازیتوب ادعا کوي، له قانوني او سوله ییزې لارې واک ته لار ومومي. دا په داسي حال کې ده چې د دولت د مېړنیو ځواکونو مقاومت او له ترهګرۍ او وژنو نه د خلکو کرکې د طالبانو باور د دوی پر نظامي بریا ټَکَنی کړی دی.

-د هیواد نوم وُتي سیاسیون به هم, چې اوس د لنډمهاله حکومت نغاره ډنګوي, په واک کې د

به نظر من، با وجود مشکلاتِ زیادی که در تطبیق آن وجود دارد، این سالم ترین و اصولی ترین شیوه برای باز کردنِ کورگرهِ تأمین صلح و امنیت در افغانستانِ جنگ زده است، زیرا:

-نخست از همه قانون اساسی فعلی کشور که توسط لویه جرگه ترتیب و تصویب شده است و هیچ مقام دیگر صلاحیت نقض آنرا ندارد ، زیر پا نخواهد شد.

-این گونه برخورد با موضع داکتر اشرف غنی و هوادارانش که روی قانون اساسی و انتقال قدرت به کسانیکه منتخب مردم باشند پافشاری میکنند، مباینت ندارد و آنها دلیلی برای مخالفت با آن نمی یابند.

-طالبان و طرفداران شان که با نظر رئیس جمهور، شورای عالی مصالحه و هیئتِ مذاکراتئ دولت در دوحه بشدت مخالف اند، نیز با قبول این شیوه امکان پیدا می کنند که تا ختم دورۀ ریاست جمهوری داکتر اشرف غنی منتظر نمانند بلکه با اشتراک در انتخاباتی که خود در تنظیم، رهبری و نظارت بر آن نقش دارند، در

شریکېدو په تکل کې، د نوماندېدو یا ټاکنیزو ایتلافونو کې د ږرګډېدو لار غوره کړي.

-ویښ هیواد پاله ملي دیموکراته کسان او قوتونه به، چې قانونیت او د خلکو ارادې ته په درناوۍ باوري دي, په خپل ټول وس سره د دې طرحې ملاتړ وکړي.

-د عادي هیوادوالو پراخه پرګنې به، چې په یوې ډاډه او له ګواښه لرې فضا کې د خپل راتلونکې برخلیک په ټاکلو کې د برخه اخیستو امکان پیدا کوي, له دې وړاندیزه په کلکه ساتنه وکړي.

-دا کړنه او د هغې عملي پایلې د سیمې او د نړۍ د هیڅ کوم هیواد د عادلانه ګټو په خلاف نه دي. دوست او دیموکراسي پلوه ملکونه به له هغې هراړخیزه ملاتړ وکړي.

یواځې یوه ستونزه پاته کېږي او هغه داسې میکانیزم ته لاسرسی دی چې له هغه نه په ګټې اخیستو سره، د هغو بې وزلو خلکو د رأیو خپلواکي تضمین کړي، چه د محلی متنفذینو او زورواکو تر اغېزې لاندې دي. د دې ستونزې د لرې کولو لپاره ښایي چې ټول لاسونه سره

مدت کوتاهی، بکمک رای مردمی که آنها ادعای پشتیبانی و نمایندگی همهٔ آنها را نیز دارند، از راه مسالمت آمیز و قانونی به قدرت راه یابند. این در حالیست که مقاومت دلیرانهٔ نیروهای امنیتی دولت و انزجار مردم از کشتار و ترور، باورِ قبلئ طالبان در مورد پیروزئ نظامی شانرا متزلزل ساخته است.

-سیاسیونِ مطرح کشور که اکنون بر طبل حکومت مؤقت می کوبند نیز راه کاندید شدن یا پیوستن به ایتلاف های انتخاباتی را، برای شریک شدن در قدرت، ترجیح خواهند داد.

-عناصر آگاه و نیروهای ملی دموکرات کشور که متعهد به قانونیت و احترام به ارادهٔ مردم اند، با تمام امکانات شان از این شیوهٔ پیشنهادی حمایت خواهند کرد.

-توده های وسیع شهروندانِ عادئ کشور که امکان می یابند در فضای مطمین و دور از ارعاب در تعین سرنوشت آیندهٔ شان سهم بگیرند، در دفاع از این پیشنهاد قرار خواهند گرفت.

ورکړو او په ګډه سره هغه عملي لارې ولټوو چې د دې اغېز او فشار تاوان، تر هغه ځایه چې کېدای شي، ډیرې ټیټې کچې ته ورسېږي.

نظر غوښتنه

له درنو سیاست والو او عزتمنو پوهانو څخه هیله کېږي چې په خپلو واقعبینانه او عالمانه نظریاتو سره د دې طرحې په تکمیلولو او پخَولو کی ملګرتیا وکړي، څو د دوی ګډه ټولیزه پوهه، د خنډونو په لرې کولو سره د عادلانه سولې او ټولنیزې هوسایی په لور لاره هواره کړي.

په درناوي.

ډاکتر بصیر رنجبر 29. 10. 1399

ایمیل آدرس:basirranjbar@hotmail.com

-این شیوه و نتایج عملی شدن آن با منافع عادلانهٔ هیچ یک از کشورهای منطقه و جهان مباینت ندارد. کشورهای دوست و مدافع دموکراسی باید وسیعن از آن پشتیبانی کنند.

تنها یک مشکل باقی می ماند و آن دسترسی به میکانیزمیست که با استفاده از آن بتوان آزادیِ رأیِ مردم ناتوان و زیر نفوذِ قدرتمندان، زورگویان و متنفذین محلی را، تضمین کند. برای حل این مشکل لازم است همه دست بدست هم داده راه های عملیِ را جستو جو کنند که تاثیرات زیان آور این نفوذ و فشار را به حد اقل کاهش دهد.

***

نظرخواهی

از اهل سیاست ودانشمندان محترم انتظار برده می شود با ابراز نظریات عالمانه و واقع بینانه، در تکمیل این طرح یاری رسانند، تا باشد که خرد جمعی آگاهان جامعه، راه را برای برداشتن

موانع و گذار به سوی یک صلح عادلانه و رفاه همگانی هموار گرداند.

با عرض حرمت

دکتور بصیر رنجبر

ایمیل آدرس :

basirranjbar@hotmail.com